

Van de Beeten

probleem en hebben dit met de minister besproken. Er is afgesproken dat hij hierop in een brief in zou gaan. Destijds hebben wij zelfs het College Bescherming Persoonsgegevens gevraagd om zich erover uit te laten, aangezien in het antwoord van de zijde van de regering was opgemerkt dat ook dit college een belangrijke toezichthoudende rol zou kunnen spelen. Uit de briefwisseling die hierover is gevoerd, heb ik de conclusie getrokken dat dit, vanwege de wettelijke taak van het college, niet het geval is. De minister erkent in zijn brief van 25 januari jongstleden eigenlijk dat er een leemte is, maar wijst tegelijkertijd geruststellend op de waarborgen die in de wet zijn opgenomen. Volgens hem komt het allemaal wel goed, omdat hij het College van procureurs-generaal heeft gevraagd om jaarlijks te rapporteren over de manier waarop deze bevoegdheden zijn uitgeoefend en hij hiervoor politiek verantwoordelijk is. Zeker bij deze minister is dat geruststellend, maar het lijkt mij toch beter om ook te voorzien in externe controle.

Waarom is het zo bezwaarlijk om een institutionele voorziening te treffen voor de externe controle? Ik vraag dat met nadruk, omdat een dergelijke controle van groot belang is. De gebeurtenissen in het Verenigd Koninkrijk, een EU-lidstaat die ons allen na aan het hart ligt, laten zien dat effectieve terrorismebestrijding essentieel is. De heer Rosenthal mag mij als expert natuurlijk altijd verbeteren, maar volgens mij is het maximaleren van je eigen informatiepositie essentieel. Daartoe moet men vermijden dat sociale groepen zich afsluiten van de rest van de samenleving. Groepen moeten zich dus niet geïsoleerd en bedreigd gaan voelen. Verkennende onderzoeken naar amorfe groepen burgers kunnen ernstige sociaalpsychologische gevolgen hebben als zij bekend worden. Het is dus in het belang van de terrorismebestrijding zelf om hiermee zorgvuldig om te gaan. Men moet vermijden dat men mensen isoleert, want dan bereikt men ze niet meer en krijgt men ook geen informatie meer van ze. Met het oog hierop herhaal ik mijn nadrukkelijke vraag om hierover nog eens goed na te denken.

Het alternatief is dat de Eerste Kamer jaarlijks met de minister gaat spreken over dit onderwerp. Gezien zijn brief denk ik dat de minister zal zeggen dat hij dat griezelig vindt, omdat hij dan misschien wel dingen moet gaan vertellen die hij liever geheim zou houden. Dan kunnen wij natuurlijk een besloten overleg gaan houden, maar dat lijkt mij ook weer niet echt verstandig. De consequenties van het alternatief van de minister zijn dus ook niet aantrekkelijk.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Böhler, die haar maidenspeech zal houden.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Voorzitter. Alles van waarde is weerbaar; vrijheid is verantwoordelijkheid. Zo luidt de titel van de initiatiefnota die twee weken geleden in de vaste commissie voor Justitie van de Tweede Kamer werd besproken. Alles van waarde is weerbaar. Het doet mij bijzonder veel plezier dat ik, een allochtone Nederlander die pas kort geleden de Nederlandse nationaliteit heeft verkregen, mijn maidenspeech kan beginnen met een verwijzing naar een bekende Nederlandse dichter. Het feit dat ik weet hoe de originele

dichtregel luidt, het gedicht ken en weet wie de dichter is, doet mij vermoeden dat mijn inburgering in Nederland geslaagd is. Daar ben ik blij om!

De initiatiefnota is geschreven vanuit de vraagstelling of de Nederlandse rechtsstaat voldoende is beschermd tegen aantasting door een democratisch meerderheidsbesluit dat de grondrechten opzij schuift, tegen een aantasting van binnenuit en via democratische weg. Hoewel de opstellers van de nota het waarschijnlijk niet hebben beoogd, biedt de nota een aantal belangrijke aanknopingspunten voor het debat van vandaag en morgen over de Wet politiegegevens en de brief van de minister van Justitie van 25 januari 2007.

In de nota wordt terecht gesteld dat in een rechtsstaat fundamentele rechten van burgers, zoals de grondrechten, gewaarborgd dienen te worden en dat deze rechten en vrijheden ook grenzen stellen aan de bevoegdheden van de wetgever. Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, dat vandaag onderwerp van debat is, behoort tot deze grondrechten en verdient derhalve bescherming. Maar het recht op privacy is uiteraard niet absoluut. De wetgever mag dit grondrecht beperken mits de beperking bij wet is geregeld, een legitiem doel dient en noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Het staat buiten kijf dat het verzamelen, het opslaan en het verwerken van persoonlijke gegevens van burgers een inbreuk is op de persoonlijke levenssfeer. Het staat eveneens vast dat door de Wet politiegegevens de bevoegdheid van de overheid om gegevens te verzamelen, op te slaan en te verwerken significant wordt verruimd. Sterker nog: deze verruiming is één van de doelen van de nieuwe wet. De minister heeft dit aangegeven in de toelichting op het wetsvoorstel. De vraag dient zich dan ook aan of deze verruiming geoorloofd is binnen de grenzen van artikel 10 van de Grondwet, respectievelijk artikel 8 van het EVRM. De minister vindt van wel en hij spreekt van een nieuw evenwicht tussen de bescherming van de privacy van de burger aan de ene kant en het belang van de rechts-handhaving aan de andere kant. Andere sprekers wezen hier ook al op.

De fractie van GroenLinks deelt deze opvatting vooralsnog niet. Ook de uitvoerige gedachtewisseling tussen de vaste commissie voor Justitie en de minister heeft hierin geen verandering gebracht. Niettemin ben ik de minister erkentelijk voor zijn antwoorden op de vele vragen van de commissie. Deze antwoorden hebben namelijk in belangrijke mate bijgedragen aan de verheldering van de standpunten.

De zorgen en bezwaren van mijn fractie vallen uiteen in verschillende categorieën. Ik zal de belangrijkste hierna nog eens op een rij zetten. Bij de standpuntbepaling van mijn fractie speelde het advies van het College Bescherming Persoonsgegevens een belangrijke rol. Anders dan de VVD-fractie delen wij de bezwaren die het college naar voren heeft gebracht. Wij hadden dan ook graag gezien dat de minister het advies had opgevolgd. Dit is jammer genoeg op een aantal essentiële onderdelen niet gebeurd.

De argumenten van de minister om het advies niet te volgen, hebben mij niet overtuigd. Te meer niet, nu de minister blijkens de memorie van toelichting voor de opzet van de Wet politiegegevens aansluiting heeft gezocht bij de systematiek en de uitgangspunten van de Wet bescherming persoonsgegevens. Had het dan niet

Böhler

voor de hand gelegen om de adviezen van het college over te nemen?

Mijn volgende vraag aan de minister betreft de invulling van het noodzakelijkheids criterium. In de memorie van toelichting geeft de minister aan dat de beoordeling van de noodzakelijkheid van de verwerking van gegevens een beoordelingsmarge met zich brengt. Die marge beweegt zich volgens de minister ergens tussen onmisbaar als bovengrens en normaal, nuttig, redelijk en wenselijk als ondergrens. Bedoelt de minister hiermee dat de als ondergrens genoemde criteria – normaal, nuttig, redelijk en wenselijk – vallen binnen de grenzen van het noodzakelijkheids criterium? Met andere woorden: indien het verwerken van bepaalde gegevens voor de politie wenselijk of nuttig is, is dan volgens de minister voldaan aan het criterium "necessary in a democratic society"?

Een ander punt dat ik graag aan de orde wil stellen, is de zogeheten themaverwerking. Ook daarmee heeft mijn fractie grote moeite. In de memorie van antwoord legt de minister uit dat misdrijven als mensenhandel en mensensmokkel slechts dan effectief kunnen worden aangepakt indien de politie over een brede relevante informatiepositie beschikt. Dat klinkt mij logisch in de oren.

Artikel 10 van het wetsvoorstel en dan met name artikel 10, lid 1 onder b biedt volgens de minister de mogelijkheid om die informatie te vergaren die nodig is om de genoemde misdrijven effectief tegen te gaan. Begrijp ik de minister goed, dan betekent dit dat de informatiepositie van de politie op dit moment niet goed genoeg is om deze misdrijven effectief te bestrijden. De minister verwacht kennelijk dat dit door toepassing van de nieuwe wet wél het geval zal zijn. Graag hoor ik of deze interpretatie juist is. Kan de minister ook een inschatting geven van het aantal zaken dat door de gebrekkige informatiepositie niet is opgelost? Laat dit zich ook uitdrukken in een verhoging van het oplossingspercentage na de invoering van de wet?

In de brief van 25 januari lees ik dat uit de evaluatie van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden blijkt dat er tot nu toe slechts incidenteel gebruik is gemaakt van verkennend onderzoek. De minister verwacht dat dit ook voor een verkennend onderzoek naar terroristische misdrijven geldt.

Deze uitkomst van de evaluatie en de verwachting met betrekking tot terroristische misdrijven kan ik niet rijmen met de stelling dat de bestaande bevoegdheden om gegevens te verwerken, de politie onvoldoende armslag geven om bepaalde zware misdrijven aan te pakken. Als de politie géén of nauwelijks gebruik maakt van bestaande bevoegdheden, waarop is dan de verwachting van de minister gebaseerd dat een uitbreiding van bevoegdheden een oplossing zal bieden? Zou het niet voor de hand liggen dat eerst wordt geprobeerd, de reeds bestaande bevoegdheden ten volle te benutten? Ik ben benieuwd naar de antwoorden van de minister op deze vragen.

Maar wij hebben, evenals het College Bescherming Persoonsgegevens, meer bezwaren tegen de themaverwerking. Ten eerste hebben wij moeite met de ruime kring van onverdachte personen die vallen onder de toepassing van artikel 10 van de nieuwe wet. Dit artikel is vandaag al een aantal keren aan de orde geweest. Het is voldoende, zo staat er, dat iemand "in een bepaalde relatie staat" tot de verdachte of tot de persoon die

mogelijk betrokken is bij het beramen of plegen van het betreffende misdrijf. Is mijn interpretatie juist dat dit bijvoorbeeld ook kan gaan om mogelijke slachtoffers van het misdrijf of familieleden van de verdachte? En is volgens de minister ook een indirecte relatie met een verdachte voldoende? Ik denk dan onder meer aan familieleden van het slachtoffer of aan personen die bijvoorbeeld lid zijn van dezelfde schietvereniging als de verdachte.

Ten tweede maak ik mij zorgen over de voorzienbaarheid van de toepassing van artikel 10. Hiermee doel ik allereerst op het feit dat in artikel 10, lid 1, onder b, heel algemeen wordt gesproken over "handelingen". Ook dit onderwerp is eerder door sprekers genoemd. "Handelingen" omvat vanzelfsprekend niet alleen strafbare handelingen, maar alle handelingen die kunnen wijzen op het beramen of plegen het betreffende misdrijf. Daar komt bij dat de misdrijven waarop dat betrekking heeft, zullen worden bepaald bij algemene maatregel van bestuur, dus lagere wetgeving. Graag hoor ik van de minister waarom hij de betreffende misdrijven niet in de wet zelf wilde vastleggen en voorts waarom hij, anders dan bijvoorbeeld in artikel 10, lid 1, onder a, de categorie van misdrijven niet heeft beperkt tot misdrijven als omschreven in artikel 67, lid 1, van het Wetboek van Strafvordering. Welke misdrijven die niet onder dit artikel van het Wetboek van Strafvordering vallen, heeft de minister op het oog?

Ik kom tot een ander punt van zorg en dat betreft de waarborgen en de controlemechanismen. De minister heeft onderkend – en daar ben ik blij om – dat de uitbreiding van bevoegdheden met zich brengt dat daar tegenover de nodige waarborgen moeten staan. In de memorie van toelichting worden in dit verband specifiek genoemd het autorisatievereiste, de protocolplicht, de auditplicht en de verplichting tot aanwijzing van een privacyfunctionaris.

Vanzelfsprekend zijn deze "interne" controlemechanismen van groot belang. Zoals gezegd, ben ik dan ook blij met de genoemde maatregelen. Maar interne controle is slechts één kant van het verhaal. Even belangrijk, zo niet belangrijker, is het dat ook de burger, om wiens gegevens het tenslotte gaat, voldoende mogelijkheden tot toetsing heeft. En hier wringt de schoen wat mij betreft. Want de toetsingsmogelijkheden door de burger zijn zeker niet ruimer dan in de huidige wet. Integendeel.

Dat heeft ten eerste te maken met het feit dat de weigeringsgronden, dat wil zeggen de gronden waarom kennisneming mag worden geweigerd, zijn uitgebreid, namelijk door artikel 27, lid 1, onder c (veiligheid van de staat). De noodzaak hiervoor is mij niet duidelijk. Kan de minister een voorbeeld noemen waarbij de veiligheid van de staat wel in het geding is, zonder dat er tevens kan worden geweigerd omdat de goede uitvoering van de politietaken (weigeringsgrond b) dit noodzakelijk maakt?

Ten tweede kan de burger weliswaar verbetering, aanvulling en afscherming, alsook daarnaast verwijdering van de gegevens verzoeken, maar hij kan niet om vernietiging daarvan vragen. De minister heeft in het betreffende artikel, artikel 28 van het wetsvoorstel, aansluiting gezocht bij de Wet justitiële gegevens. Dat begrijp ik op zich, maar als ik het goed zie, dan kent deze wet het onderscheid tussen verwijdering en vernietiging niet. Het is mij niet duidelijk of dit voor de Wet politie-

Böhler

gegevens betekent dat gegevens die op verzoek van de betrokkene moeten worden verwijderd, onder bepaalde omstandigheden net als andere verwijderde gegevens bewaard kunnen worden en dus pas na het verloop van de bewaartermijn worden vernietigd. Artikel 4 van de nieuwe wet spreekt immers alleen over de vernietigingsplicht indien de gegevens onjuist zijn. De rechter kan evenwel ook op andere gronden een verzoek tot verwijdering toewijzen. Kan de minister hierover verduidelijking geven?

Nog een laatste punt met betrekking tot de rechten van de betrokken burger. Artikel 30 van de nieuwe wet bepaalt, evenals artikel 24 van de huidige wet, dat derden aan wie gegevens zijn verstrekt op de hoogte moeten worden gebracht van verbetering, verwijdering, aanvulling of afscherming van bepaalde gegevens. Als dus na een procedure de burger in het gelijk wordt gesteld, moet de politie ook andere instanties hierover inlichten. Maar dat betekent natuurlijk nog niet dat de ontvangende instantie de gegevens vervolgens verwijderd, verbetert of aanvult. Met andere woorden, onjuiste of onvolledige gegevens kunnen ook na een succesvolle procedure in gebruik blijven. Zeker gezien het feit dat de bedoeling van het wetsvoorstel in ieder geval mede ligt in de verruiming van de mogelijkheid om gegevens aan elkaar te koppelen en uit te wisselen, is dit volgens ons een onwenselijk resultaat. Graag hoor ik de visie van de minister hierop.

Mevrouw de voorzitter. Ik ben bijna aan het einde van mijn betoog en graag wil ik de minister tot slot nog enkele overwegingen over het nut van gegevensverzamelingen meegeven. Als ik de veelheid aan wetgeving en verdragen bekijk die te maken hebben met het verzamelen en verwerken van gegevens, dan krijg ik de indruk dat wij er te gemakkelijk op vertrouwen dat "meer" in dit verband ook altijd "beter" is. Maar toegang tot meer gegevens brengt niet automatisch meer kennis met zich. Integendeel, zou je bijna willen zeggen. Iedereen die, zoals de minister ongetwijfeld, geconfronteerd wordt met een constante stroom aan nieuwe informatie, weet dat het vergaren van kennis met name afhangt van de vraag of men structuur kan geven aan die informatie. Zonder structuur, zonder context en zonder interpretatie zijn de gegevens waardeloos. En ik vraag mij dus ook af of de verwachtingen die sommigen hebben van de invoering van dit wetsvoorstel, niet al te hoog gespannen zijn. Ik zie evenwel eerst met belangstelling uit naar het antwoord van de minister.

De voorzitter: Mevrouw Böhler, van harte gefeliciteerd met uw maidenspeech over de Wet politiegegevens, een onderwerp dat u op het lijf geschreven is. U bent immers advocaat en hebt in uw praktijk regelmatig met dit type wetgeving van doen. Het is dan ook geen verrassing dat uw bijdrage vandaag getuigt van zowel betrokkenheid als deskundigheid.

Hoewel u tot uw lidmaatschap van deze Kamer weinig politiek actief bent geweest in klassieke zin, zit de politiek u wel in het bloed. Tijdens uw studie strafrecht aan de Albert-Ludwigs Universität van Freiburg im Breisgau haalde u, naast een propedeuse in de economie ook een propedeuse in de politicologie. U bent vervolgens cum laude gepromoveerd op een dissertatie over de rechtsfilosoof Husserl. Zelf noemt u zich sinds uw bezoek aan Zuid-Afrika in 1994 politiek advocaat, een aanduiding die u onder meer recht hebt gedaan als advocaat in een

aantal spraakmakende strafzaken waarbij politieke aspecten een belangrijke rol speelden.

U bent een erkend voorvechter van de mensenrechten, getuige ook de Clara Meijer-Wichmannpenning die u hiervoor hebt ontvangen in 2005. Daarvoor al, in 2003, ontving u de Dekenprijs voor de beste Amsterdamse advocaat.

In uw boek *Crisis in de Rechtstaat*, uit 2004 schrijft u onder meer: "Onnadenkende en onkundige politici, gelegenheidswetgeving, focus op vrijheid - er zijn voldoende risico's die fundamentele waarden van de rechtstaat kunnen aantasten. En dat gebeurt ook, stelselmatig en steeds dieper." U begrijpt, mevrouw Böhler, wij hebben hoge verwachtingen van u in deze Kamer.

Uw verkiezing tot senator is het allerleukste wat u kunt bedenken, zo heb ik mij laten vertellen, al hebt u ooit overwogen uw talent als balletdanseres te gebruiken om van die kunst uw professe te maken. U hebt het ervoor over gehad, uw Duitse nationaliteit op te geven, aangezien voor het lidmaatschap van deze Kamer de Nederlandse nationaliteit vereist is.

Relevante literatuur, relevante jurisprudentie, u pluist het allemaal uit om beslagen ten tonele te verschijnen. Uw omgeving karakteriseert u, om in uw moedertaal te spreken, als gründlich en pünktlich. Het komt mij voor dat deze maidenspeech daar een voorbeeld van was.

Kortom, mevrouw Böhler, u begrijpt uit dit alles dat u zeer welkom bent in deze Kamer. Ik wens u van ganser harte veel succes.

Ik geef de collega's de gelegenheid om u ook te feliciteren.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De heer **Kox** (SP): Mevrouw de Voorzitter. Laat ik beginnen, Britta Böhler ook van mijn kant te feliciteren met haar maidenspeech. Daarmee bewees zij dat zij buitengewoon ingeburgerd is. Prins Bernhard zou jaloers zijn geweest op haar uitspraak van het Nederlands. De inhoud van haar toespraak bewees tegelijkertijd dat zij nog lang niet burgerlijk geworden is. In linkse kringen geldt dat als een compliment, dus dat maak ik haar bij dezen.

Deze nieuwe Wet Politiegegevens zou, zo werd tijdens de bespreking ervan in de Tweede Kamer gememoreerd, lezen als een roman in vergelijking met de oude Wet Politieregisters. Nu is de Gouden Gids met Katja Schuurman erop ook best een glossy, vergeleken met de Telefoongids. Niet de vergelijking met het oude, maar of het nieuwe ons werkelijk verder helpt, is naar de mening van mijn fractie echter de vraag waar het ons om hoort te gaan. Zij ziet in deze wet geen roman, maar vindt wel dat er een aantal intrigerende en spannende elementen in zitten. De wet heeft ook iets onheilspellends, zoals collega Franken duidelijk maakte. De nieuwe wet maakt veel mogelijk, maar wat zal er van het mogelijke werkelijkheid worden? Die vraag loopt als een rode draad door de stukken die rondom deze wet geproduceerd zijn. Niet alleen de vraag wat voor ruimere mogelijkheden deze wet biedt voor het optimaal uitoefenen van de politietoek is relevant, maar ook waar en wanneer die ruimere mogelijkheden daadwerkelijk gebruikt zullen worden. Ook is de vraag relevant of wij